

PLASTIKA ZA JEDNOKRATNU UPOTREBU-ČINJENICE

Izvor: Evropska strategija za plastiku u cirkularnoj ekonomiji COM (2018)

Upotreba plastike je postala neizostavna u različitim granama privrede i svakodnevnom životu čoveka. Svet se danas gotovo ne može zamisliti bez proizvoda od ovog materijala. Globalna proizvodnja plastike povećana je dvadeset puta od 1960. godine i dostigla je 322 miliona tona u 2015. godini.

Predviđa se da će se proizvodnja u narednih 20 godina ponovo udvostručiti.

Proizvodnja plastike i proizvoda od plastike zauzima veliki udeo u evropskoj i svetskoj ekonomiji i tržištu. U EU ovaj sektor zapošljava 1.5 milion ljudi, a prema podacima u 2015. godini u ovom sektoru ostvaren je promet od 340 milijardi evra. Potrošnja plastike je već dostigla oko 100 kg po stanovniku godišnje u Zapadnoj Evropi i Severnoj Americi, a očekuje se i dalji rast potrošnje.

Ovako visoka i rasprostranjena upotreba dovela je do stvaranja velike količine plastičnog otpada. **Prema podacima oko 25,8 miliona tona plastičnog otpada generiše se u Evropi svake godine.** Posebno je značajno da u morima i okeanima završi velika količina plastičnog otpada naročito u Sredozemnom moru i Severnom ledenom okeanu.

Izvor: PlasticsEurope –Plastics-the Facts 2017

25,8

miliona tona
plastičnog
otpada

reciklira se
manje od

30%

Ako se nastavi ovim tempom u okeanu će se naći 1 tona plastike na svake 3 tone ribe do 2025. godine, a 2050.godine, plastike će u okeanima po težini biti više nego ribe.

Izvor: Study to support the development of measures to combat a range of marine litter sources; Ellen MacArthur Foundation, The new plastics economy, 2016

2050

39%

se spaljuje

31%

se odlaže na
deponije

Godišnje se u EU sakuplja i upućuje u proces reciklaže manje od 30% od ukupne količine plastičnog otpada dok se do 39% ovog otpada spaljuje a do 31% se odlaže na deponije. Poslednje decenije trend spaljivanja raste.

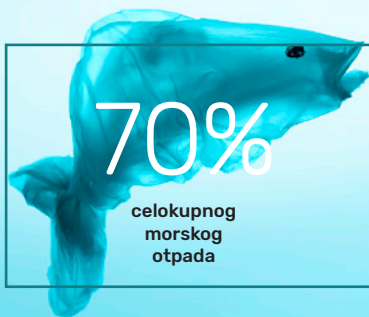
Izvor: PlasticEurope, 2014

80%- 85%

Posebno je značajno da **plastični otpad čini 80% do 85% morskog otpada** odnosno velike količine otpadne plastike završe u morima i okeanima i zato ovaj otpad predstavlja ozbiljnu opasnost za morske ekosisteme, bilošku raznovrsnost, lanac ishrane i zdravlje ljudi ali i direktno utiče na razvoj turizma, ribarstva i pomorskog saobraćaja.

Izvor: Impact assessment: Reducing Marine Litter: action on single use plastics and fishing gear, SWD (2018) 254 final.

Plastika za jednokratnu upotrebu i pribor za ribolov čini preko 70% celokupnog morskog otpada, od čega 47% čini 10 plastičnih proizvoda koji su najzastupljeniji na evropskim plažama, a 27% čini izgubljeni i odbačeni pribor za ribolov.

Izvor: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/single-use_plastics_proposal.pdf

U junu 2019. godine usvojena je Direktiva (EU) 2019/904 o smanjenju uticaja određenih plastičnih proizvoda na životnu sredinu kojom se propisuju nova pravila za smanjenje i ograničenje korišćenja plastičnih proizvoda za jednokratnu upotrebu. Države članice su u obavezi da zahteve ove direktive u celini prenesu u nacionalna zakonodavstva do 2021. godine. Ciljevi ove direktive jesu sprečavanje i smanjenje uticaja plastičnih proizvoda za jednokratnu upotrebu kao i podsticanje prelaska ka cirkularnoj

ekonomiji, odnosno uključivanje inovativnih i održivih poslovnih modela, proizvoda i materijala.

Obaveze zabrane stavljanja na tržište plastičnih proizvoda za jednokratnu upotrebu i proizvoda od oksorazgradive plastike kao i obaveze u pogledu smanjenja potrošnje, označavanja određenih proizvoda, sakupljanja i tretmana otpada kao i podizanja nivoa javne svesti, u skladu sa Direktivom 2019/904 za 10 proizvoda prikazane su sumarno u tabeli.

Uobičajene vrste plastičnog otpada na koje se odnose zahtevi Direktive (EU) 2019/904

1. Štapići za uši	Zabrana stavljanja na tržište jednokratnih štapića za uši napravljenih od plastike, treba ih zameniti održivijim alternativama
2. Pribor za jelo, tanjiri, slamčice i štapići za mešanje pića	Zabrana stavljanja na tržište jednokratnih pribora za jelo, tanjira, slamčica i štapića za mešanje pića napravljenih od plastike, treba ih zameniti održivijim alternativama
3. Štapići namenjeni za pričvršćivanju balona i baloni	Plastične štapiće za balone treba zabraniti i zameniti sa održivijom alternativom. Za balone je potrebno da proizvođač doprinese podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju otpada nastalog od ovih proizvoda i uvođenju novog označavanja o uticaju na životnu sredinu proizvoda i opcijama za reciklažu za potrošače
4. Posude za hranu	Značajno nacionalno smanjenje potrošnje plastičnih posuda za hranu. Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu otpada nastalog od ovih proizvoda
5. Poklopci za piće	Značajno nacionalno smanjenje potrošnje plastičnih poklopaca za piće. Jednokratna ambalaža za napitke se može staviti na tržište samo ako su čepovi i poklopci od plastike pričvršćeni za nju. Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu otpada nastalog od čepova i poklopaca
6. Posude za napitke	Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu otpada od posuda za piće; Dodatni zahtevi se odnose na dizajn proizvoda za pričvršćivanje čepova i poklopca za posudu za piće
7. Opušci od cigarete	Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu otpada od opušaka od cigareta i ostalih plastičnih filtera za duvanske proizvode
8. Kese	Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu otpada od laganih plastičnih kesa, kao dodatak merama u postojećoj Direktivi o plastičnim kesama 2015/720
9. Omoti od slatkiša i grickalica	Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu plastičnih paketa i omota.
10. Vlažne maramice i higijenski proizvodi	Novi zahtevi za obeležavanje za higijenske proizvode i vlažne maramice, kako bi se potrošači informisali o uticaju ovih proizvoda na životnu sredinu i kako ih pravilno odložiti. Proizvođači treba da doprinesu podizanju javne svesti, čišćenju, sakupljanju i tretmanu vlažnih maramica.
11. Oprema za ribolov	Proizvođači opreme za ribolov koja sadrži plastiku treba da pokriju troškove sakupljanja otpada iz luka, njihovog transporta i tretmana. Takođe, proizvođači ove opreme pokriće i troškove mera za podizanje javne svesti.

Zanimljive činjenice

- U 2010. godini prosečan Evropljanin je koristio 198 plastičnih kesa.
- Više od 100 javnih i privatnih partnera iz EU potpisalo je izjavu o Savezu za cirkularnu ekonomiju u oblasti plastike kojom se obavezuju da sprovode konkretne mere za postizanje cilja a to je prelazak na nultu stopu plastičnog otpada.
- Polovina sve proizvedene plastike je dizajnirana da se koristi samo jednom-i potom se baci.
- Adidas će u 2019. napraviti 11 miliona pari patika od plastike iz okeana, što je duplo više nego u 2018. Na ovaj način reciklirano je 2.810 tona plastičnog otpada iz okeana.
- Širom sveta kupuje se milion plastičnih flaša za piće svakog minuta, a svake godine koristi se više od od 3 triliona plastičnih kesa za jednokratnu upotrebu.

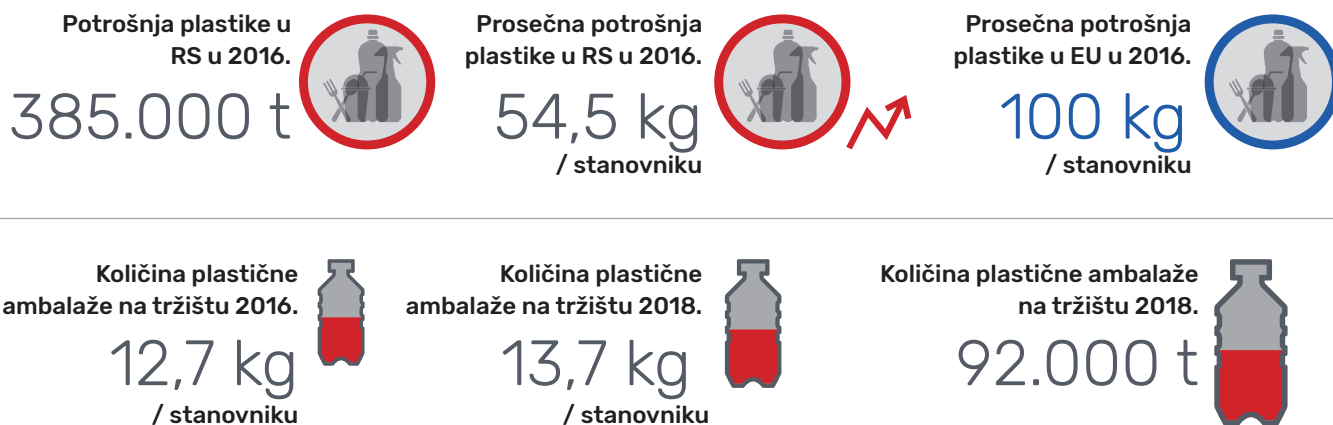
Izvori: Euractiv <https://www.euractiv.com/section/sustainable-dev/news/eu-to-halve-plastic-bag-use-by-2019/>; https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_5583; Adidas group <https://www.adidas-group.com/en/media/news-archive/press-releases/2019/adidas-to-produce-more-shoes-using-recycled-plastic-waste/>; https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/single-use_plastics_proposal.pdf

Republika Srbija

Republika Srbija se priprema za otvaranje pregovora o Poglavlju 27. Životna sredina i klimatske promene. U tom kontekstu po Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina EU planirano je potpuno transponovanje evropskih propisa u naše zakonodavstvo do 2021. godine. Direktiva o smanjenju uticaja određenih plastičnih proizvoda na životnu sredinu 2019/904 je tek ove godine usvojena i predstavlja novinu i za zemlje članice i za našu zemlju. Plan za prenošenje odredbi ove direktive se tek treba pripremiti i mora biti u korelaciji sa zahtevima drugih direktiva iz tzv paketa za cirkularnu ekonomiju. Implementacija

u praksi zahteva dobru analizu postojećeg stanja u pogledu pre svega, proizvođača plastične ambalaže za jednokratnu upotrebu ali i analizu nastajanja, prikupljanja i reciklaže ove vrste otpada. Implementacija u praksi zahteva i uspostavljenje sistema upravljanja otpadom sa brodova i načina njegovog prihvatanja u lukama, zbog mogućeg uticaja na naše reke i izbegavanje prenošenja zagađenja od plastičnog otpada na mora i okeane.

Bez obzira što Srbija nema izlaz na more, **naše reke pripadaju slivu tri mora i tako direktno utiču na zagađenje Jadranskog, Egejskog i Crnog mora.**

Imajući u vidu navedene podatke može se zaključiti da po nivou potrošnje još uvek nismo dostigli prosečnu potrošnju u EU ali da i u našoj zemlji postoji trend rasta i relativno visoke potrošnje u odnosu na BDP.

U 2016.godini proizvodnja ambalaže imala je udeo od 45,3% ukupno proizvedenih plastičnih proizvoda u RS. Na tržište u Srbiji u u 2016. godini stavljeno na tržište 12,7 kg po stanovniku dok je u 2018. godini stavljeno 13,7 kg po stanovniku plastične ambalaže. Ukupna količina plastične ambalaže koja je stavljena na tržište u 2018. godini iznosila je oko 92.000 tona.

Nacr Strategije upravljanja plastikom do 2030.godine koji je pripremila Privredna komora Srbije, postavio je osnovnu viziju i pravce upravljanja plastikom.

Potrebno je izraditi **Specifični plan implementacije Direktive 2019/904** kojim će se precizno definisati nedostaci u našem zakonodavstvu i način transponovanja odredbi ove direktive. Ovim planom treba sagledati detaljno, postojeće stanje u pogledu proizvodnje plastičnih proizvoda za jednokratnu upotrebu ali i postojećeg sistema upravljanja plastičnim ambalažnim otpadom.

Pored toga potrebno je definisati tehničke mere, potencijalno uvođenje inovativnih alternativnih rešenja kao i očekivane troškove implementacije kroz potpuni dijalog sa svim učesnicima u lancu. Tek tada se mogu postaviti polazne pregovaračke pozicije za pregovore sa EU koje svakako treba da sadrže zahteve u pogledu tranzicionih perioda za određene zahteve direktive.